

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמיניהם

פרשת נצבים

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

תפלת שמונה עשרה מגנה מקלות

"אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם" (כט טו)

"למה נסמכה פרשת אתם נצבים לקלות? לפי ששמונו ישראל מאה קלות חסר שמים חוץ ממ"ט שבתורת כהנים, הוריקו פנינו ואמרו מי יוכל לעמוד באלו! התחיל משה לפיכך: אתם נצבים היום - הרבה הכעסותם למקום, ולא עשה אתכם קלילה והרי אתם קמים לפניו" (רש"י להלן פס' יב בשם מדרש אגדה).

על דברי רש"י אלו הוסיף ודרש רבי שמואל פייבוש הפנהו, נכד הסמ"ע:

לשראה משה שבני ישראל יראים משם ה' שהזכר בתוכחה בפרשת כי תבא עשרים ושת פעמים, אמר להם: "אתם נצבים היום כלכם לפני ה'" - בכל יום נצבים הנכם לפני ה' בתפלת שמונה עשרה שאף בה מזכר שם ה' עשרים ושת פעמים; ובאו עשרים ושת אצרות אלו ונגנו עליכם מפני עשרים ושת אצרות שבתוכחה.

דרוש שמואל

עבודת ה' ביציבות ובקביעות

כלל גדול בעבודת ה' למד המשיגיה רבי שרגא גורסברד מפסוק זה:

בני אדם רבים מקבלים על עצמם להתחזק בתפלה ובעבודת ה', ובתחלה אכן מצליחים לקיים את קבלתם, אך לאחר זמן מה שבים לדרגתם פתחלה. כגון בקריאת שמע ובתפלת שמונה עשרה, שבתחלה משתדלים להתרכז ולכוון היטב, ולאחר זמן שוכחים מקבלתם ומסיימים את דעתם מלמות התפלה.

על כן מזוהרה התורה: "אתם נצבים... לפני ה'" עבודת ה' צריכה להיות יציבה, רציפה וותמשכת, כי רק באופן זה נתן לעלות מדרגה לדרגה בפעולות העבודה.

באותו ענין רגיל היה גאון המוסר רבי ישראל סלנטר המליץ לכל החפץ להתחזק בעבודת ה', למבל על עצמו קבלה קטנה ששול לו להתחזק בה, כי היציבות והקביעות הן סוד ההצלחה בעבודת ה'.

דעת שרגא

נתן להוסיף ולהביא כדגמה לדבריו את מצות ענית אמן. מצוה זו גנה קלה וזמינה עד מאד, אך אין ערה לתועלת שנתן להפיק כתוצאה מההתחזקות בה, הן בתפלה והן בשאר עניני עבודת ה'.

שמירת ההלכה - אף לבקאים בסתרי תורה

"הנסתרת לה' אלקינו והנגלת... לעשות את כל דברי התורה הזאת" (כט כח)

מוסר גוקב למדנו מפסוק זה:

אף מי שזכה להתעלות למדרגה גבוהה ולכוון את כל מעשיו על פי תורת הנסתר, בל יחשב כי הדבר פורטור מלשמור את ההלכה הצרופה, כגון לאחר את זמן קריאת שמע ותפלה, אלא בכל ההלכות הנגלת עליו להקפיד "לעשות את כל דברי התורה הזאת" - לשמור את כל ההלכות כפסמי השלחן ערוה; וכיוצא בזה.

ח"י צ"י

מאה ברכות נעשות עטרה למלך

"ושבת עד ה' אלקיך" (א ב)

דרש רבנו אפרים:

"עד הויה" - בגימטריה מאה. מכאן שהמברך בכל יום מאה ברכות ככונה, מגיעות ברכותיו עד פסא הכבוד ונעשות עטרה לראש השכינה.

כפא דוד דרוש כ לשבת תשובה

הדרך הנכונה לתשובה

"ושבת עד ה' אלקיך... ככל אשר אנכי מצוה היום" (א ב)

בענין סדר התשובה כתב ה'כלבו' (סי' טו): "ביום ההוא ישליך האדם מעליו כל פשעיו אשר עשה, ויעשה עצמו כאלו היום נולד ואין בידו לא זכות ולא חובה... ומדה זו תביאנו לשוב בתשובה שלמה".

רמזו להלכה זו דרש האדמו"ר רבי אלפסנדר סנדר מקאמראנא מלשון הכתוב:

"ושבת עד ה' אלקיך" - בבוואף לשוב בתשובה שלמה, עליך לעשות זאת "ככל אשר אנכי מצוה היום" - אל יפל לבבך מהפעשים הרעים שעשית בעבר, אלא ראה עצמך כתינוק שנולה. ככיוול היום הציוות לקיים את דברי התורה.

זכרו דברים מאמר התשובה

באמצעות אמן מגיעים לאהבת ה'

"ימל ה' אלקיך את לבבך ואת לבך יזרעך לאהבה את ה'" (ל ו)

ראשי התבות: "ומל יי אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך" הם בגימטריה אמן. רמז לגדל כחה של ענית אמן להחזיר לבב האדם אמונה ובהי עיוולמים, עד אשר יגיע לדרגת: "לאהבה את ה'"... בכל לבבך ובכל נפשך".

כאן המקום להוסיף את הדיבור כי ראשי התבות: "את לבבך ואת לבב" הם 'אלול', ויתכן שבא הדבר למדנו שבתחילת אלו שבו אנו מתכוונים ליום הדין, ראוי שנתחזק בענית אמן שגדולה גולתה לקרע גור דינו של אדם.

בצל ה'הדה' ראש השנה

מעלתו של השב מהאהבה

"והביאך ה' אלקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה והיטבך והרבה מאבותיך" (ה ה)

מפני מה יזכו ישראל לברכת "והיטבך והרבה מאבותיך", וכי טובים אנחנו מאבותינו?

באר החתם סופר: כיון שפשתנו מדברת על ענין התשובה שעתידים ישראל לשוב באחרית הימים, כפתוב לעיל (פס' ב): "ושבת עד ה' אלקיך... בכל לבבך ובכל נפשך", והרי לשבים

מאהבה הבטח שגדונוניהם. הפכו לזכיות (וקא פו ב), ועוד נאמר (ברכות לו ב): "מקום שבעלי תשובה עומדין - צדיקים גמורים אינם עומדין", נמצא שבאותה העת יעללו ישראל בדרגתם יותר מהאבות, ולפיכך מובן מפני מה יגדל שכרם משל האבות. 'עשרות סופרים' עמ' עט

תחל שנה וברכותיה

"ואתה תשוב ושמעת בקול ה' ועשית את כל מצותיו" (ל ח)

"תשוב" - ראשי תבות 'תחל שנה וברכותיה', ללמדנו שהשב בתשובה שלמה זכה שתתחדש עליו שנה טובה ומתוקה.

פני מנחם' (תשנ"ג)

שלוש דרגות בתשובה

"כי תשוב אל ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך" (ל י)

המדקדק בפסוקי פרשתנו יבחין כי שלוש פעמים הזכיר בה מצות התשובה. בטעם הדבר באר רבי יחזקאל אברמסקי, כי בכך רומזת התורה לשלוש דרגות בתשובה:

הדרגה הנמוכה ביותר היא התשובה שיעשה האדם לאחר שצנעו, כפתוב (פס' א-ב): "והיה כי יבאו עליך... הגרבה והקללה... ושבבת עד ה' אלקיך".

האמצעית היא תשובה כהאה מתוך שראוה האדם בעגשם של העוברים על רצון ה', כפתוב (פס' ג-ד): "ונתן ה' אלקיך את כל האלות האלה על אביך... ואתה תשוב ושמעת בקול ה'".

הדרגה הגבוהה ביותר היא תשובה הנעשית מתוך אהבת ה' יתברך, שאליה רמז הפסוק שלפנינו: "כי תשוב אל ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך".

חזון יחזקאל

במה זכינו יותר מהמלאכים?

"לא בשמים הוא לאמר" (ל יא)

דרש רבי יעקב צבי אלישי, בעל 'מלא הרועים':

המלאכים הקדושים השוכנים בשמי השמים וזוכים להפיר בשגב גדלות הבורא יתברך יראים לשבח ולרומם את בוראם. אך לעצמם אנו, דוקא מתוך שקרובי חמר הננו ומשכננו בעולם הגשמי, אין אנו חוששים למר שירה כפה פעמים בכל יום ויום. עבדה זאת נרמזה בפסוק שלפנינו: "לא בשמים הוא" - מתוך שאיננו שוכנים בשמים, "לאמר" - יכולים אנו לשבח ולשורר לפני הקדוש ברוך הוא.

קול יעקב

הבא לטהר מסייעים בידו

"כי קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובכלבך לעשותו" (ל יז)

יש להבין מפני מה הקדים הכתוב את הפה ללב, הרי כלל הוא בדינו כי: "מחשבה קודמת למעשה"?

באר הרב הקדוש רבי יששכר דב מעלות הכתוב בא ללמדנו, שגם כפאר נמצא האדם במצב שאינו מסוגל לכון בתפלתו, אל ימנע עצמו מלהתפלל מתוך מחשבת יאוש כי אין תועלת בתפלה שכזו, אלא יעשה את אשר יש בידו ויתאמץ ככל האפשר להוציא את מלות התפלה "בפיך", ומתוך כך מבטח הוא כי יסיע הקדוש ברוך הוא בידו ויטהר את לבו עד אשר יגיע לדרגת: "ובלבבך לעשותו".

מהר"ד

פיוט 'נתנה תקף'

אחד הרגעים המרגשים ביותר במהלך תפלות ימי הדין הוא שעת אמירת הפיוט 'נתנה תקף'...

רבי אמנון ממגנצא

אחת הסבות העקרויות לגוש הכביר האופף את אומר הפיוט, הוא בשל הספור המרטיט שנקשר בו; אותו ספור שנדפס במחזורים על אודות מחברו הקדוש רבי אמנון ממגנצא...

סדר הפיוט

פיוט זה שהוא חלק מסדר קדשת היום, עוסק במשמעותם של הימים הנוראים בקרב דרי מעלה ודרי מטה...

סיודו של הפיוט: 'אמת כי אמתה הוא יוצרם' וכו' מסביר את אפסותו של האדם וכו'...

כאן המקום להביא את דברי האור החיים הקדוש (במדבר טו כב): קימות שלוש דרגות בשבח הבורא...

אולם השבח הגדול מכלן הוא השבח שנותנת לפניו אותן נשמות שעדין נמצאות בגוף באי העולם הזה...

לפיכך בחלק המסכים פיוט זה, קודם שנפתח באמירת הקדשה, מקדימים אנו ומתארים את שפלותנו: 'אדם יסודו מעפר'...

ומאליו יקרב

ידוע היה הרב הקדוש בעל 'שפע חיים' מצאנו בעבודת התפלה המפלאה שלו, אשר התבטאה עשרת מונים במהלך תפלות הימים הנוראים...

באחת משיחותיו הסביר: אלו היה הפרוש 'ומאליו יקרב' כפשוטו, הרי אין בדבר כל נפקא מנה. אלא יש לכאור כי במצוות התורה יש דברים שיש להם אדם בעצמו, אולם יש דברים הנעשים מאלהים...

אדם יסודו מעפר... בנפשיו יביא לחמו

הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל רגיל היה לבכות בעת שהיה אומר 'בנפשיו יביא לחמו'. באחת ההזדמנויות הסביר: 'רבים הם המתחילים לבכות דווקא באמירת: אדם יסודו מעפר ויסופו לעפר'...

לעמת זאת בשם הרב הקדוש רבי מאיר מן'זקוב ז"ע הביאו שבאר על גסח הפיוט: 'בנפשיו יביא לחמו' - כאשר מבקשים לדון את ישראל על עסק נפשם, עד כמה פגמו ברוחניותם חלילה, אזי יביאו הם את 'לחמם' - את קשי הפרנסה המשתרר עליהם חדים לבקרים, ויטענו כי מחמת טרודותיהם בהשגת טרף לביהם לא היה להם די פנאי לעסוק בצרכי הנפש (אמרי נעים) לערב יום ספור).

יש בנתון ענין לציון כאן את דברי הרב הקדוש בעל 'חדושי הרי"ם', כי הטעם שבוכים באמירת אדם יסודו מעפר ויסופו לעפר, אף שאין זה בגדר חדוש שהעפר חוזר ליסודו, הוא משום שאלו היה מדבר כאן בעפר רגיל אכן לא היה סבה לבכות, אולם אנו כיהודים יודעים כי מדבר בעפר שנתן להפיק ממנו זהב, וכמה גדול אפוא הכבי על כך שמחמת התרשלותנו ישוב הגוף אל העפר בלא שתמנו את ההצורך תמון והפכנו את העפר לזהב (אמרי הרי"ם בראייה).

ישועה מפתיעה לאחר עשרים ושבע שנה

עשרים ושבע שנים של צפיה, היש מי שיכול לעמוד בכך?!

אצל משפחת מ. היתה זו מציאות חיים, עשרים ושבע שנים קשות מנואל שבהן צפו לישועת ה' מרפכות היו משלוש מאות עשרים וארבעה חדישים, למעלה ממשעת אלפים; מיים ואין ספר שעות ורגעים קשים מנואל, שבהם חוו תקוות ואכזבות, התרוצציות וברורים, סגלות והשתדלויות...

אם היו כאלו שלאחר תקופה כה ארוכה תארו לראות אצל בני האג מ. יאוש, הרי שתקנתם התבדתה. משפחת מ. לא חדלה לרגע מלקוות אל ה', לחזק ולאמץ את לבם באמונה כי ישועתם בוא תבא.

היה זה בשלהי בין-המזמים של חדש מנחם אב תש"ס. במרבית בתי ישראל היו ההורים עסוקים במלוי צרכי ילדיהם המשוועים לפעילות כזו או אחרת שבה יעבירו את הימים האחרונים של החפשה, אולם השקט שקנה שבייתה בעשרות השנים האחרונות בביתם של משפחת מ. לא הפך לרגע.

לקראת הצהריים יצא הרב מ. מהבית לכוון תחנת האוטובוס, בדרךכו לשפך שיח לפני קונו סמוך לכתל המערבי שבירושלים. דרך לא קצרה עמדה לפניו; היה עליו לנסע באוטובוס מהצמת הקרוב למושב מגוריו אל עבר עיר המחוז, משם לעלות על אוטובוס נוסף שיובילו אל התחנה המרכזית בירושלים, ומשם לנסע באוטובוס שלישי אל הכתל המערבי.

בדין נשאו הרב מ. תיק כבוד, ששכנו בו כבוד כמה עשרות ברכונים קשיחים שעליהם הדפסה ברכת אשר יצא באותיות גדולות ומאירות עינים, ובתחתיתם הופיעה בקשה צנועה להזכיר אותו ואת משפחתו לישועת ה'. את הברכונים כגון לחלק למתפללים הבאים אל הכתל המערבי, שם אמרו היה להתחיל היום בסדרה נוספת של ארבעים ימי תפלה רצופים.

הדרך המפרכת הסתיימה. הרב מ. ירד מהאוטובוס ופנה מיד למשרדי הרב הממנה על עניני הכתל כדי שהלה יאשר לו לחלק את הברכונים במקום. המזכיר קבל את פניו במאור פנים, האזין לבקשתו בתשומת לב, ומששמע כי מדובר עשרים ושבע שנים לא זכה לפניו בנט, אמר לפתע בקול שקט:

"לצער גם בתי הגדולה מצפה זה שנים ארוכות לילדים. גם חתני מגיע לכאן מדי יום להתפלל, אולם לשמחתו אין הוא נאלץ להשתלט ממרחקים משום שהוא מתגורר בקרבת מקום".

"אשמה להתעצבן לכשיהיו בשורות טובות", הוסיף המזכיר. "גם אני אשמה להתעצבן בשורות טובות אצלכם", השיב הרב מ. ומיד מהר לפנותו הקבועה בקשת וילסון, שם רגיל היה לקבוע מקום לתפלות בפעמים הרבות שבא לשפך שיח בכתל המערבי.

מזיית עינו הבחין הרב מ. בדמות שפופה העומדת בקצה החדר. אף אדם זה היה שקוע ראשו ורבו בספר התהלים שלפניו כשעניני זולגות דמעות בתפלה.

בשעות הבאות שקועים היו השניים בשפיכת שיח לפני האב הרחמן שמעולם לא זכה שכינתו ממקום קדוש זה. משחלפו השעות והרב מ. סים את תפלתו, החליט להמתין קמעא עד שיגמר היחיד השפוף להתפלל. מבלי להבין מדוע הוא חש כי גימם עלומים קורשים בינו לבין האיש שלצדו, והוא בקמץ להחליף עמו כמה מילים.

דקות מספר לאחר מכן סים האיש את תפלתו. הוא נשק בהם לספר התהלים, וכשפנה לצאת נפגשו עיניהם.

בשיחה הקצרה שהספיקו לקשר בדרך לאוטובוס התגלתה לרב מ. הידיעה המפתיעה כי בן שיחו אינו אחר מחתנו של המזכיר שעמו שוחח. המחשבה על הגורל המשתרר הקושר ביניהם הביאה אותם לידי סגרת רוחות, והם נפרדו זה מזה בעינים דומעות ומלאות תקווה.

עם שובו לביתו חשו הרב וזוגתו כי התקוה מתעוררת ומתחדשת לבדם ביתר שאת, וכך חלפו עליהם ימי חדש אלו בסבב של תפלות מרטיטות בכתל המערבי.

ראש ימי ראש השנה עשו משפחת מ. בירושלים עיר הקדש, סמוך ונראה הכתל המערבי, כדי שבחן אותה התעוררות מיוחדת, לא שכח הרב מ. את שפתיו לגורל, אותם אחים לצרה שהפיר בתוך אמה המפוסה ויכל להשלים את ארבעים ימי התפלה שקבל על עצמו. תפלת השחרית בימיו הראשון של ראש השנה יצאה מפיו בדמעות וברגש, ורגע השיא מבחינתו היה בעת קריאת תפלת חנה הכתובה בהפסרת היום.

משני צדי המחצה נשפכו דמעות פמים בתפלה קורעת לב. בלבבות פעמה אמונה עמקה כי הנה הנה, הישועה קרובה לבוא.

ארבעים הימים הסתיימו, אף התפלות לא פסקו כלל ועקרו. החדישים הבאים עברו על בני האג מ. כמקשה אחת של תפלה: בכתל המערבי, על קברות הצדיקים ובבתיהם של גדולי ישראל, הם חשו כי לבם נפתח כפי שלא היה עד עתה. והישועה לא אחרה מלבוא.

בתוך אותה התעוררות מיוחדת, לא שכח הרב מ. את שפתיו לגורל, אותם אחים לצרה שהפיר בשנים האחרונות, שאליהם הצטרף לאחרונה הידיד החדש מהכתל. והוא הקפיד להזכיר אף אותם בתפלותיו לישועה ולרחמים.

הישועה אכן הגיעה. כמאמר חז"ל (ביק צב א): 'המתפלל על חברו והוא צריך לאותו דבר - הוא נענה תחלה'; לאחר עשרים ושבע שנות צפיה, בחדש אב תשס"א נפקדה משפחת מ. בתינתן בריאה ושלמה, אוצר נפלא ממתנת שמים. היה זה שנה בדיוק לאחר אותה תפלה בלתי נשכחת בכתל המערבי, והיא לפלא.

כשבוכים לאחר הלה צלצל הטלפון במשרדי הכתל המערבי. מעבר לקו ענה קול מכו. היה זה אותו מזכיר מלפני שנה. בקול נרגש ספר לו הרב מ. על הישועה שזכה לה. שתיקה של הפקעה נשמעה מעבר לקו, וזו הגיב המזכיר בהתרשלות: "לא תאמינו, אך גם בתי הפכה לפני ימים מספר לאם..."

הרב מ. עמד דקה מול ההשגחה המפלאה שזכה לראות אל מול עיניו. אף תדהמתו גדלה שבעתים המפוסה הבאים, כאשר בזה אחר זה נפקדו כמה מידדיו שעליהם התפלל בחדישים האחרונים בדבר ישועה ורחמים. והיא לפלא.

למן אותו היום ואילך, עד עצם היום הזה לא נלאים משפחת מ. לספר לכל מכיריהם על הנס הגדול שהתרחש עמם, שיכול היה ללמד פרק את כל המצפים לישועה: ההפלה, בקשנו בדמעות ועולוס אל תרופה; יש לנו אב גדול ואוהב במרומים אשר אוסף את הדמעות ומיחן בבית גנניו עד לרגע הכוון שבו יפתחו השערים לישועתכם.

מ'רוה לצמא יתרו תשע"ד